

AB

128576

000

10

INTERPRETATIONIS

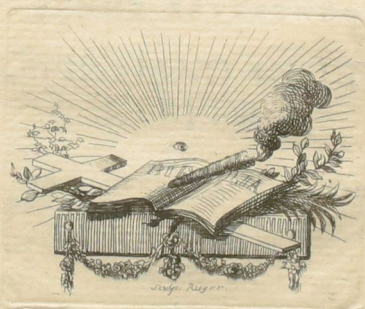
ROM. I. Vs. 3. 4.

NOVVM TENTAMEN

PROPONIT

M. CHRISTIANVS SAMVEL RÜGERVS

AD AEDEM S. MICHAELIS QVAE CIZAE EST DIAC.

LIPSIAE,
LITTERIS SOMMERIANIS
C1810CCXC.

INSTITUTIONS

1850

NOVEMBER

1850

INSTITUTIONS

1850

L. 199,

VIRO MAGNIFICO
AC SVMME VENERABILI
D. CAROLO LVDOVICO
NITZSCHIO

ITEMQVE
V I R O
SVMME REVERENDO
M. CHRISTIANO GOTTHELF
KVPFERO

NOVA MVNERA AVSPICATVRIS

S. P. D.

M. CHRISTIANVS SAMVEL RÜGERVS.

VIRI MAGNIFICI

AD CLASSE VENERABILI

D. CAROLO LUDOVICO
MITSCHEIO

PROFESSORI

VIRI

ILLUSTRISSIMI

M. CHRISTIANO GOTTFRIEDO
KAPFERRO

NOVAE ACADEMIAE

C. R. D.

M. CHRISTIANO GOTTFRIEDO

36

enevolentiae ac fauoris documenta S. V.
NITZSCHI erga me, per omne
illud tempus, quo mihi licuit esse tam felici, Tua con-
suetudine frui, tanta ac tam cara semper extitere, ut
in discessu Tuo, nulla res maius mihi solatium afferat,
quam dignum illud meritorum Tuorum, quo iam orna-
ris, praemium. Dum viuam semper Tui, et animi,
quo erga me affectus eras praeclari, iucundissima erit
recordatio. Accipe hoc monumentum, leue quidem,
sed grati tamen in Te animi, certissimum pignus, ea, qua
soles humanitate; simul quoque, quamuis locum mutes,
fauorem tamen animumque in me beneuolum, serues im-
mutatum, non solum opto, sed etiam confido.

A 3

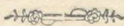
Tu

*Tu vero S. R. KUPFER! qui iam in munera
et honores Fautoris mei hinc discedentis succedis, ut et
in eius amoris et fauoris erga me, vices succedas, iactu-
ram tristem illam resarcias et dolorem spe humanitatis
Tuae lenias, maxime in votis habeo. Quidni igitur
a Te optima quaeuis sperem, qui opinionem de Te con-
ceptam non aluisti solum sed etiam superasti?*

*Deus benigne annuat coeptis Vestris grauissimis,
vires vitamque suppeditet iucundissimam, eamque Vobis,
Reipublicae, Ecclesiae, Vestris quibus faustissima quae-
vis eueniant, denique et mihi diutissime conseruet. Ego
vero, ut omni pietate et officio Vobis satisfaciam,
amoreque Vestro non plane indignus reperiar, omnem
operam nauabo. Valet, Dabam Cizae mense Iun.
CICIDCCXC.*

In locis Scripturae S. iis, quae varias semper variorum experta sunt interpretationes, reperitur inprimis ille, qui est capite primo commate tertio et quarto in ad Romanos epistola. Siue enim argumentum ipsum, siue verborum singulorum vim aliquis spectet, multis, magnisque laborat difficultatibus. Est haec proprietas quaedam non solum brevitatis Paullinae, verum etiam eius dicendi rationis, vt, nisi quis ad seriem orationis ab eo propositae animumque eius subinde feruidiorem: nunc rem pertractandam vberius, breuiter tantum attingentem, nunc multa, vt vocant, media orationis membra interponentem, nunc finem periodorum vel omittentem plane, vel eum praemissis suis non apte satis nequentem, semper respiciat diligenter, in magnas incurrat difficultates, necesse fit. Accedit et hoc Paullinarum epistolarum interpretationis impedimentum, quod ei commune est cum omni epistolarum argumento, non omnibus omnino, sed iis tantum noto et perspecto, quibus inscribitur epistola. Maximam vero crucem interpretibus imponit verborum vis et potestas, quibus vtitur Paullus, ex Hellenistarum, Graecorum et Hebraeorum dictione conflatorum, nec ab vlllo alio scriptore praeter apostolum sic vsurpatorum. Quae cum ita sint, nemini videbitur mira interpretum illa varietas, saepe numero ex suis iudiciis et opinionibus praeconcepitis sensum dimetientium. Ex hoc quidem genere vocabula σαρκός et πνεύματος cum in reliquis apostoli scriptis, tum inprimis nostro in loco esse, quotusquisque est

qui nesciat? Namque his verbis subiicienda erat vis quaedam, quae quidem adhuc iis nondum fuerat frequens et solemnus. Ut enim quemuis de re noua, et adhuc inaudita vel loquentem vel scribentem, nisi velit verba plane noua inuenire, omnino oportet uocabulis iam usu receptis nouum tribuere sensum; similiter et Paullum fecisse in loco laudato satis constat. Ex his facilius apparebit, cur Apostolus pro diuersitate temporis et ingenii, varios quoque quamuis non semper idoneos nactus fuerit interpretes. Erant enim inter antiquiores, qui linguae hebraicae parum gnari e. g. Augustinus et alii, ingenii tantum lubidinem sequerentur in interpretando. Erant recentioribus temporibus, qui sibi religioni ducerent, si Paulo ut diuinitus loquenti atticum saltem bene graecum scribendi genus, denegarent, quod pie magis quam diligenter, Georgium theologum quondam Vitebergensem fecisse accepimus in libello eo, quo data opera Noui testamenti scriptores ab hebraicis purgare conatus est. Sed quem sensum, ut alia taceam, *σαρκός* et *πνεύματος* notio dabit, si ex scriptorum bene graecorum loquendi usu eum eruere uelis. Post illos uero clarissima ingenia operam suam interpretationi Paullinae successu longe feliciori impendisse, grato erga Dei prouidentiam animo agnoscunt omnes, quibus legitima sacrarum litterarum interpretatio curae cordique est. Quorum in numero cum uideam Grotium, Ernestium et nostra aetate S. S. V. V. Tittmannum, Morum, Koppium et alios, ad quos omnia, quae in sacrarum libro studio profeci, lubenter refero; fortasse multis ingratum uideam suscipere laborem, qui post tanta nomina meam qualemcunque operam hisce litteris publice dicere, et quod audacissimum uideri possit, nouam adeo loci laudati audeam tentare explicationem. Equidem, etsi non eram ignarus, quam periculosum esset in uia, quam doctissimi uiri oculis acutissimis iam sunt ingressi, noua quaerere, semper tamen statui, uiam quae ducit ad ueritatem patere omni-

omnibus, et esse ingenii seruilis ibi acquiescere, vbi aliqua auctoritate niti possimus. Cur legeremus ipsi, cur a fummis viris aliorum studia excitarentur, si capitale crimen esset ab eorum opinionibus tubinde discedere? Hoc igitur tali cum animo, non autem temere nouandi cupiditate, iam in rem veniamus praesentem.

Iuuabit tamen, ante omnia clarissimorum virorum quos mihi quidem adire licuit, super hoc loco sententias praemittere. Id quidem duplici consilio; partim, vt vno quasi obtutu conspicerere possimus sententiarum varietatem, partim vt illorum et nostrae interpretationis commodior fieri possit comparatio. Ac quod primum ad patrum, nominatim Chrysostomi et Theodoreti et veterum plerorumque attinet explicationes, videntur illi quidem vnanimi consensu πνεῦμα ἁγιοσύνης accepisse de spiritu sancto, vel de donis eximiis, quae per effusionem spiritus s. post tempora Christi in Apostolos sint collata. Sufficiat ex pluribus vnum attulisse Chrysostomi locum, qui Homil. I. in epist. ad Rom. cap. I. pag. 8. edit. Commelin. hunc in modum: τέταρτον, ἀπο τὸ πνεύματος, ὑπερ ἔδιδε τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν καὶ δι' ἑ πάντας ἁγίους ἐποίησεν, διὸ φησι, κατὰ πνεῦμα ἁγιοσύνης. Θεὸς γὰρ ἦν μόνος τὰ τοιαῦτα δῶρα χαρίζεσθαι. Habere hanc interpretationem magnas difficultates infra apparebit. Quod attinet ad Grotium, cuius egregia in re exegetica, imprimis nostra aetas agnoscere coepit merita: ille πνεῦμα ἁγιοσύνης de vi div. intelligit, per quam Christus ab initio conceptionis sanctificatus fuerat; putatque, opponi, h. l. κατὰ σάρκα et κατὰ πνεῦμα quomodo de eodem opponantur ἐξ ἀσθενείας et ἐκ δυνάμεως, 2 Cor. XIII. 4. ita quidem, vt Christus ostendatur nobilis ex materna parte, vtpote ex rege terreno ortus, sed nobilior ex parte paterna, quippe a Deo factus rex coelestis post resurrectionem Hebr. V. 9. Aliam nostri loci interpretationem hoc

nostro seculo Ernesti ὁ πᾶν denuo in lucem protulit et commendavit, permultis ad hunc vsque diem probatam et acceptam. Progreditur ille paullo longius et argumentis non contemnendis demonstrat, sermonem in loco laudato esse, de humana diuinaque natura Christi, quae inter se inuicem sibi opponantur et quidem sic, vt κατὰ σάρκα descriptionem humanae, κατὰ πνεῦμα ἀγιοσύνης vero diuinae eius naturae contineat: quam quidem sententiam partim ex legibus oppositionis partim ex vsu loquendi probabilem, reddere cupit, siquidem πνεῦμα ἀγιοσύνης idem quod Ebr. IX. 14. πνεῦμα αἰώνιον denotet, ἀγιοσύνη autem commode cum latinorum sanctitate comparari possit, quae non integritatem solum sed et maiestatem significet. Eandem sententiam permultis Ernestianae disciplinae alumnis ad hunc vsque diem arridere vidi. Sed graues ob leges exegeticas recentiores quidam viri celeberrimi ab hac sententia discedunt. Sic. e. g. S. V. Koppius ad hunc locum dicit: vtrum πνεῦμα ἀγιοσύνης vna eademque vis diu. sit illa, quae in prophetis Apostolisque, et haec, quae in Iesu ipso eiusmodi miracula patrauerit; an vero in illis Spiritus, quem κατ' ἐξοχήν dicimus sanctum, in Iesu vero, natura ipsa diuina, ab isto spiritu diuersa sit intelligenda, ex hoc saltem loco vix effici poterit. Neque enim ex opp. κατὰ σάρκα quicquam consequitur nisi hoc: θελον τί, in homine vulgari non obuiam eo significari. Rursus aliam sententiam amplectitur S. V. Doederlein instit. theol. christ. Part. II. pag. 227. qui per πνεῦμα ἀγιοσύνης vitam illam beatiorē, sanctam, inuiolabilem intelligit cui Christus post resurrectionis tempora sit destinatus, ita enim vocem: ὁρισθεὶς ἐν δυνάμει ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν accipit. Alii aliam amplectuntur sententiam. In maxima tamen interpretum varietate fere omnes conuenire in eo vidi, vt subiectum in κατὰ σάρκα et κατὰ πνεῦμα ἀγιοσ. vel ad Christum vel ad Spiritum S. referant.

Equi-

Equidem, cum nouum tentamen loci grauissimi sustinuerim, non alienum a consilio, quin potius officio quodam me obstrictum esse arbitror, iam nunc, quamuis breuiter tantum, demonstrare, qualemcunque sequamur auctoritatem, ita comparatas esse interpretationes in medium prolatas, ut dubitationes haud leues adhuc supersint. Alioquin vel huius adeo tentaminis mei professio ipsa ab omni suspicione laboris ingrati et inutilis, quem fortasse multis suscepisse videar me non omnino liberare poterit. Quod igitur attinet ad opinionem eorum, qui πνεῦμα ἀγιοσύνης de spiritu s., de vaticiniis, quae eo instigante sunt edita, eiusque vi sanctificante accipiunt, non satis diligenter videntur rationem habuisse oppositionis eius, quae omnino h. l. regnat: ut recte monuit Koppius ad hunc locum sic: Qui vertunt κατὰ πνεῦμα ἀγιοσύνης secundum ea, quae Spiritus S. praedixerat, absque necessitate tollunt nexum propositionis vtriusque κατὰ σαρκά et κατὰ πνεῦμα. Quam vere et recte hoc monuerit vir egregius, quis non videt? Liceat tamen addere et hoc: qui ita vertunt, frigidum loco inferunt sensum. ἀνάστασις enim quae erat in facto posita, propter hoc factum insigne et in sensus incurrens, longe grauius et vberius χριστὸν ὁρισθέντα υἰὸν θεῶ demonstrabat, quam vaticinia illa de ea re, ut negari non potest, obscurius edita. Vitant quidem hoc vitium omnes ii, qui diuinam humanamque naturam Christi sibi hoc loco opponi, nos docent, sed e contrario nouas quoque grauissimasque mouent dubitationes. Primo quidem ut mihi videtur, haec sententia pugnare cum modestia et cautione ea videtur, quam Apostolus aliis in locis et fere vbique in tradendo dogmate de diuinitate Iesu, adhibere solebat. Quomodo enim fieri poterat, ut ille, qui bene memor, se coetui christianorum recens e Iudaeis et gentilibus creato scribere, quorum illi quidem ut historia Evangelica a) luculenter

a) cfr. Marc. 2, 7. et Ioh. 10. 33.

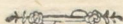
lenter docet, nulla re magis offendeantur quam diuino honore, quem sibi adsciscere videbatur Messias; hi vero, dogmate hoc grauisimo intempestiue et temere proposito, ad pristinum errorem vel doctoribus christianis hunc honorem ^{b)} in ore suo tribuendi, facile delabi potuissent; quomodo, inquam, fieri poterat, ut ille, qui alias semper cum in vita, tum in tradenda religione ^{c)} cautissime apud istos homines versabatur, iam nunc consulto rixis aniam praeberet. Porro haec explicatio ob usum loquendi et sensum ipsum, in magnas incurrit difficultates. Nam *σάρκα* et *πνεῦμα ἁγιοσύνης* in tali verborum collocatione diuinam et humanam naturam Christi innuere, facilius quidem creditur quam demonstratur. *Σάρκα* quidem humanam naturam denotare posse, facilius demonstratu erit; vtrum vero *πνεῦμα ἁγιοσύνης* tam facili opera de diuina natura dici possit vehementer dubito. Saltem interpretes fere omnes, quos adire mihi licuit, usum loquendi hunc desinientes et cum dictione Paullina conciliantes, mire se torquere vidi: nemo enim indubitatis, saltem idoneis argumentis ad hunc usque diem demonstrare ausus est, inesse voci *ἁγιοσύνης* diuinitatis notionem. Qui enim cum vocabulis, ut dicunt, aequipollentibus e. c. *αἰώνιον*, *ἄγιον* et hebr. *קדוש*, vel *עו*, vel *קדש*, permutant *ἁγιοσύνην*, ingeniose id magis quam vere faciunt, cum, ut inferius dicendi locus erit, *ἁγιοσύνη* quoties occurrit apud Paullum, nunquam de maiestate diu. sed solummodo de vita, moribus, sensibusque per religionem christianam et nominatim per Spiritum S. emendatis, usurpetur: quod et ipsi interpretes, quo liberaliores sunt, ingenue profiteri non dubitant. Haud leuior difficultas cum hac interpretatione coniuncta est, si ad sensum respicias ipsum. Quid enim, quaeso, hoc sibi vult: Christus, quod attinet ad

b) vid. Actor. 28, 6.

c) I. Cor. 9, 20. 21, 22. 23.

ad eius naturam diuinam Dei filius declaratus est per etc. Nonne statim nexum desiderabimus? Quomodo ex diuina natura Christi Dei filius demonstrari poterat? Quid hoc esset aliud, quam rem claram ex obscuriori deducere? Christum esse Deo insigniter carum, Dei cultorem, vel Messiam egregiis donis instructum (ὁὶὸν Θεῶ) inde ex tempore eius reditus in vitam, res erat, Christianis eius temporis notior: sed quomodo ex diuina natura Christi, quae plerisque Iudaeochristianis nondum erat satis cognita et perspecta, colligere potuissent, Christum esse ἁγιοθεῖντα ὁὶὸν Θεῶ, quaerere omnino licet? Quod idem Rosenmüllerum in scholiis ad hunc locum notasse laetor. d) — Denique nec recentiorum quorundam opinio, σάρκα per sortem Christi viliorem, πνεῦμα autem nobiliorem, perfectiorem, augustioremque interpretantium, adeo omnibus numeris absoluta et perfecta esse videtur, vt non graues adhuc supersint dubitationes. Manet enim et hic eadem difficultas: quomodo πνεῦμα ἁγιοσύνης, si fors augustior reddatur, cum vsu loquendi et cum vi vocabuli ἁγιοσύνης in N. T. obuia conciliari possit. Adeo Noesseltum, virum in hoc litterarum genere incomparabilem, quem eandem interpretationem in praelectionibus suis proponentem memini profiteri ingenue: „πνεῦμα ἁγιοσύνης vel si tribuatur ei hic sensus, tamen habere „inuitati aliquid et obscuri.“ — Neque hoc solum, sed antecedens quoque oppositum κατὰ σάρκα γενόμενος ἐκ σπέρματος Δαβὶδ, non quadrare satis ad oppositum alterum mihi videtur. Nam et si σαρκὶ sortem humiliorem denotare posse non negauerim, vtrum tamen Apostolus hanc sortem Christi vilem describendi causa ortum eius e stirpe Dauidica addiderit, vehementer dubitauerim, cum
in

d) Eius verba sunt: Ego quidem non intelligo quid sit: Christus manifestatus est filius Dei, per naturam suam diuinam, vel maiestatem diuinam.

in promptu sit, memoriam Davidis vel eo tempore tanto in honore fuisse, vt pugnancia secum, Apostolus composuisse videatur, si conditionem Christi propterea vilem dicere voluisset, quod e gente tam nobili duxisset originem. Saltem Horatium, Maecenatis sui laudes, splendorem et dignitatem carmine profecuturum, honoris causa alloqui, sic accepimus:

Maecenas atavis edite regibus! —

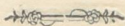
Igitur nec expectandum videbatur, vt Paullus originis e gente tam praeclara mentionem faceret, cum de conditione humili Messiae loqui vellet. Sed videor profecto enarrandis variorum sententiis, coniunctisque cum illis difficultatibus diutius iam immorari, et reticenda hactenus mea quaecumque super loco grauissimo sententia, nimium detinere lectores. Facile quidem suspicor, fore permultos, qui et meam interpretandi rationem multis laborare difficultatibus autument, et nouae lucis aliquid me intulisse loco fortasse negent. Sed tamen liceat tentanti argumenta maxime probabilia in medium asferre; ante omnia vero, breuem loci totius praemittere expositionem.

Equidem in loco ipso et nominatim in verbis *κατὰ σάρκα* et *κατὰ πνεῦμα* subiecta permutanda esse, et propterea non Christum, sed homines eius temporis substituendos esse arbitror. Tunc sensus oritur hicce: Paullus, minister Iesu Messiae itemque selectus Apostolus, designatus ad tradendam salutarem illam, dudum per prophetas in libris sacris V. T. promissam doctrinam de eius filio, quem vulgus quidem seu ii, qui nondum ad Christi partes transierant nepotem gloriose Davidicae gentis putabant, et propterea ab eo insignia quaeuis expectabant, Christianis vero meliori et perfectiori religionis cognitione imbutis, inde ex eius resurrectionis tempore, vt Dei filius honorifice et efficacissime declaratus est. — Quem sensum

sum habere locum posse, nec alienam a dicendi ratione Paullina, eiusque consilio dicendorum esse hanc quamdedimus interpretationem, Lectores aequissimi intelligent. Attamen cum et haec explicatio difficultatibus quibusdam non carere videatur, profecto summae esset temeritatis et incuriae, si, quantum fieri possit, remouere illas, et argumentis idoneis corroborare hanc sententiam negligerem.

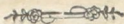
Ante omnia concilianda videtur nostra explicatio cum grammatices praecipis ad quae primum in interpretatione respiciendum est. Igitur ex paraphrasi illa quam dedimus modo, pro se facile intelliget quisque, nos ellipsin post *κατὰ σαρκιά* et *κατὰ πνεῦμα* sumere, verborum scilicet *κρίνειν*, *περιπατεῖν* vel *ἔχειν* quae alias a Paulo iisdem verbis iunguntur e. c. capite VIII v. 5. 6. 7. vbi passim inter se permutantur phrasēs *περιπατεῖν κατὰ σάρκα*, *περιπατεῖν κατὰ πνεῦμα* et *ὄντες ἐν σαρκί*, *κρίνειν κατ' ὄψιν* Actor. 4, 19. Tales vero ellipses in verbis substantiuis apud Paullum minime esse inusitatas, ne longe abeas, exemplum evidens reperitur capite VIII. modo laudato versu quinto hoc: *ὁ κατὰ πνεῦμα τὰ τῷ πνεύματος*. Plura exempla in hanc causam collegit Glassius in tractatu de Ellipsi. Verb. pag. 702. Sunt haec facilliora; maiorem difficultatem alia quaedam ellipsis, articuli nimirum quae assumenda erat h. l. creare omnino videtur. Namque si locus noster sensum habere debet eum, quem supra indicauimus, Apostolus fortasse dicere debuisset: *τοῖς κατὰ σάρκα* et *τοῖς κατὰ πνεῦμα ἁγ.* Negari non potest, hanc obiectionem magnam habere speciem, non tamen ita comparata est, vt ad eam respondere nihil possim. Nam primo eorum, qui *κατὰ σάρκα* et *κατὰ πνεῦμα* nomine comprehenduntur, nondum facta erat mentio: si iam in praecedentibus de hominibus, qui vel recte vel perperam Christum diiudicant, fuisset sermo, maiori quodam iure
arti-

articulus desideraretur; cum vero epistola demum incipiat, nec eius omīssio nimium vrgenda videtur. Deinde satis constat, vt Glassii verbis vtar, Graecos in vsu articuli sibi magnam sumere libertatem, adeo, vt nec praeceptis comprehendi possit. Exempli loco sufficiat prouocasse ad duo loca Matth. 27. 9. vbi ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια — ἀπο υἱῶν Ἰσραὴλ quae vltima verba S. V. Rosenmüllerus recte per ellipsin articuli οἱ ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ exponenda esse arbitratur. Aliud exemplum extat apud eundem Matthaeum I. 11. Ibi dicitur ἰωσὴφ ἐγέννησε τὸν ἰερακὸν καὶ τὸς ἀδελφούς αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς μετοικεσίας βαβυλωνος, hic rursus articulum ante vltima verba nimirum τὸς ἐπὶ τῆς μετοικεσίας substituendum esse, quis non videt? Plura exempla qui velit nosse adeat Glassium l. c. Ceterum sensus manet idem si subintelligere aliquis malit: κατὰ βελὴν, σαρκὸς et κατὰ βελὴν seu φρόνημα πνεύματος ἀγιωσύνης.

Licet ad alterum interpretationis nostrae argumentum, loquendi vsu m verborum singulorum loci laudati venire, breuique commentatione illustrare. Ante omnia dicendum videtur, quid sit intelligendum per υἱὸν Θεοῦ? Sane abuterer patientia lectorum beneuolorum si ex alto nimis eius significationes repeterem, e. c. quibus in V. T. hoc nomen tribuatur; vnde haec denominatio traxerit originem; et qua ratione in vsu m scriptorum N. T. transferit. Est hoc eorum, qui ex instituto verborum vim indagant sensumque eruunt. Hic sufficiat indicasse tantum υἱὸν Θεοῦ synonymum h. l. esse Χριστῶ, quod post interpositionem aliquam, inferius statim in appositione iungitur. Ex quo patet, Apostolum nullum alium nisi Messiam promissum h. l. intelligere per υἱὸν Θεοῦ et fortasse respicere ad loca quaedam veteris testamenti, in quibus de filio quodam Dei sermo est, et quae alias quoque ad
Chri-

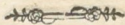
Christum tanquam Θεῶ υἱὸν trahuntur r. g. Pf. II. 7.
 אלהיה כני אתה אני הוים ילרתך et 2. Sam. 7. 14. אלהיה
 לו לאב והוא יהיה לי לבן. Eum quidem sentum
 inesse his verbis vberius demonsttrauit Koppius in Excurf.
 II. ad Galat. epist. in fronte paginae 94. Apponit Apo-
 stolus, τῷ γενομένῳ ἐκ σπέρματος Δαβὶδ quod inter-
 pretati quidem sumus: qui putabatur proles Da-
 vidicae gentis, gloriosae nimirum et nobi-
 lis. Si quis forte fit, qui nos temere hunc sensum tri-
 buere verbo γενῆσθαι vel γενέσθαι dicat, et verbum
 quod de facto commemoratur, ad iudicia opinionesque
 aliorum transferri posse neget, hunc ablegamus ad Glas-
 sium, qui lib. III. tract. III. de verbis Canon. 17. hanc
 regulam definit: Res saepius dicuntur fieri,
 cum factae esse cognoscuntur. Exempli loco
 videatur Matth. V. 44. 45. καλῶς ποιεῖτε τὰς μισῆντας
 ὑμᾶς. — ὅπως γενήσθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν h. e.
 vt declaremur filii Dei. porro 2. Cor. VII. 14.
 ἡ καύχησις ἡμῶν ἢ ἐπὶ τίτῳ ἀλήθεια ἐγενήθη h. e.
 vera a vobis agnita et perspecta est. Deinde
 et verbum parallelum membri alterius: ὀρισθέντος hunc
 sensum commendare videtur, quod et ipsum declarandi
 vim habet. — κατὰ σάρκα secundum vulgus
 reddendum esse putauimus, neque hoc repugnante vsu
 loquendi. Namque κατὰ saepenumero exprimere id,
 quod fit ex mente, voluntate et opinione alicuius ex locis
 aliis, e. c. 2. Cor. VII. 9. Rom. VIII. 1. patescit. Quaer-
 ritur tantum, num σαρκὶ notionem admittat talem, qua-
 lem indicauimus: vix opus esse arbitror, vt eam nunc
 vberius eruam, quum Koppii incomparabilis diligentia in
 hoc significato recte definiendo, otium mihi fecisse videa-
 tur. Apparet autem σαρκὰ in oppositione πνεύματος non
 solum denotare infirmitatem quamuis, sed in specie quoque
 omnes eos, qui a religione Christiana adhuc sunt alieni,
 qui rituum Mosaicorum ethnicorumque nimium tenaces
 B sunt,

sunt, et *καυχᾶσθαι κατὰ τὴν σάρκα* i. e. rebus tantum externis gloriari, et sensibus tantum indulgere in religione, alibi a Paulo dicuntur. Vno verbo *οἱ κατὰ σάρκα* mihi videntur h. l. iidem esse, qui 1 Cor. *σαρνικοί*, i. e. infirmi, multis erroribus et praeiudiciis ratione Messiae eiusque regni, religionis, beneficiorum etc. infecti, vocantur. Hanc Iudaeorum de Messia suo e gente Dauidica orituro expectationem magnam et fere supersticiosam, plura Euangelistarum loca confirmant. Sic exempli gratia Matth. IX. 27. coeci illi duo freti spetali eum inelamant: *ἐλέησον ἡμᾶς υἱὲ Δαβίδ*. Idem auxilium magnum et praeclarum ab eo expectans mulier eum illa iisdem verbis implorat: *ἐλέησον με κύριε, υἱὲ Δαβίδ*. Haec vero loca, cum Matth. XII. 23. collata euidenter satis docent: Iudaeos eius temporis per *υἰόν Δαβίδ* non solum Messiam venturum sed eundem quoque auro argentoque fulgentem et insigni pompa stipatum expectasse.

Iam huic vulgi de Messia opinioni, quae rei christianae eiusque incrementis magno detrimento erat, alios, melioresque illos Christianorum spiritus sancti ope gaudentium, sensus opponit et opiniones: eorum scilicet, qui dignitatem Messianam non secundum caducam illam felicitatem splendoremque externum, sed ex iis potius rebus, quibus post tempora resurrectionis illustratus fit filius Dei, diiudicant et dimetiantur. Hoc membro secundo asserere videtur hunc in modum: *κατὰ πνεῦμα [δὲ] ἀγιοσύνης [ἔστιν] υἱὸς Θεῶ ἁρισθεῖς ἐν δυνάμει, ἐξ αναστάσεως νεκρῶν*. — Ex iis, quae in praecedentibus monuimus, et oppositione facile quemuis intellecturum esse arbitrator, nos *κατὰ πνεῦμα ἀγιοσύνης* accipere pro: *κρίνεσι κατὰ πν. ἀγ.* h. e. pro Christianis, qui meliori et firmiori cognitione Messiae imbuti sunt. Nos quidem eum sensum his verbis non temere tribuere cum Patrum antiquiorum consensus, tum vero etiam vsus loquendi in oratione

tione Paullina obuius, luculenter demonstrare videtur. Ac quod ad illorum auctoritatem attinet, vocem *ἀγιοσύνη* nunquam de perfectionibus div. et maiestate ea quae in Deo est, sed rectius de virtute et sensibus melioribus, quibus Deo auxiliante homines gaudent, rectissime interpretati sunt. Sic Oecumenius ad 2 Cor. VII. 1. *ἡ ἀγιοσύνη σωφροσύνη νοεῖται, καὶ καθαρότης παντὸς πάθους.* Theophylactus ad eundem locum *ἀγιοσύνην* interpretatur *τὴν καθαρότητα, τὴν σωφροσύνην.* Eodem quoque modo ad 1. Thess. III. 13. *ἀγιοσύνη κυρίας λέγεται ἢ σωφροσύνη. — καθολικῶς δὲ πασα ἀρετὴ, ἀγιοσύνη.* Quam vere et recte fecerint hoc, iam colligitur ex vi Etymi vocabuli *ἀγιοσύνης*, quod, cum derivetur ab actiuo verbo *ἀγιάζειν*, nequaquam, quando de Deo dicitur, passiuè: de maiestate div. hominibus conspicua, sed tantum actiuè de emendatione sensuum humanorum per Deum, intelligi potest. Hinc Aretius, interpretès immerito obliuioni traditus, non male in Commentario epist. ad Rom. ad hunc locum pag. 13. haec verba exponit sic: Dicitur eleganter Spiritus sanctificationis, quia hos, quibus datur, sanctificat, hoc est: nouos animos, affectus inspirat alios, aliam mentem, quod est regenerare Deo consecrat et dedicat. Hic spiritus testatur, Christum esse filium Dei. Neque Lutheri, interpretis librorum sacrorum saepenumero felicissimi, versio vernacula abhorret: *Nach dem Geist der da heiliget.* Quoties igitur *ἀγιοσύνη* etiam in aliis locis noui testamenti nominatim: 2. Cor. VII. 1. et 1. Thess. III. 13. occurrit, semper de virtutibus Christianorum dicitur, et Synonymum *τῆ ἀγιασμοῦ* est, cui, si iungitur *πνεῦμα*, vt in illo 2. Thess. II. 14. idem est quod *πίστις ἀληθείας*, vel *πνεῦμα ἅγιον* 1. Cor. XII. 8. insignior quaedam rerum diuinarum intelligentia, sensus illi generosiores, qui erant in Christianis, Apostolis etc. Sic et

Teller im Wörterbuche: Heiligung mit dem Zusatze des Geistes, bedeutet das Christenthum.

Videndum nunc quoque est, num hic sensus quem tribuimus verbis: πνεῦμα ἁγιοσύνης, cum sequentibus commode conciliari possit. Coniungit autem Apostolus haec: ὁρισθέντος υἱὸς Θεοῦ ἐν δυνάμει ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν, quasi dicat: Hic Messias noster Christianis praefertim post eius resurrectionem e mortuis, gloriosissime Dei filius est declaratus et demonstratus. Quod primum ad verborum probationem attinet, ὁρισθέντος idem esse quod καιθέντος recte docuit Koppius. Similiter Syrus et Chrylostomus per synonyma δεχθέντος, ἀποθανθέντος, κριθέντος illustrent: sit igitur illis declaratus Dei filius. Iam in superioribus monuit Apostolus, Deum in libris V. T. edidisse oracula περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. — Quæret fortasse quispiam cur ἀπὸ καιθῆ repetat statim ὁρισθέντος υἱὸς Θεοῦ? Haud dubie propter emphasin quam addita voce ἐν δυνάμει aliquanto magis auget: nam respondet hebr. כּנִבְרָהּ vel כּחֵל estque idem, quod graec. δυνατῶς, sensu hoc: Christianis vere et recte sentientibus gloriosiori grauiorique modo Dei filius seu Messias manifestatus est, scilicet quam illis, qui regni tantam terrestri instauracionem a virtute nepotis Davidis expectarent. — Hoc quidem ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν pro ἐξ ἧ ἀνέστη ἐκ νεκρῶν. 2. Petr. II. 8. post tempus eius resurrectionis. Duplex potissimum causa subest, cur demum post reditum in vitam cultoribus suis vt verus Messias innotuerit. Primo enim per dona Spiritus S. extraordinaria simul quoque meliores sensus, uno verbo facultatem de Christo, eiusque religione rectius sentiendi, acceperunt, Ioh. XVI. 13. Deinde resurrectio Christi ipsa, ratione tam gloriosa et admirabili facta et a Christo vt signum legationis diuinæ tam certum praedicta erat, Matth. XII. 39. 40. vt demum post vitae recuperacionem inciperent palam eum habere pro Messia s. Dei filio. Act. II. 36. Ceterum, de facto resur-

rectionis

rectionis illo insigni et praeclaro imprimis amicos Christi, nominatim Apostolos, futuros ecclesiae doctores factos esse certiores, satis constat ex Act X. 41. *ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι, ἔ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τῆ θεῶ.* Illud idem quoque Paullus I. Timoth. III. 16. innuere mihi videtur, vbi de Christo dicit: *ἐφανερῶθη ἐν σαρκί,* virtutes, dignitatem conspiciendam praebuit hominibus infirmis (conf. Grotius ad h. l.) *ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι* firmioribus, scilicet per dona Spiritus S. probatus est, nimirum esse Messiam talem, qualem se ante professus erat: *ᾧ ᾤθη ἀγγέλοις* apparuit legatis suis nempe post resurrectionem. Multum sane videtur hic locus ad illustrationem nostri loci facere, saltem ex eo apparet hoc: Declarationem illam, Iesum esse verum Messiam factam esse praesertim discipulis et Apostolis eius, nec a sensu scriptorum N. T. imprimis Paulli, adeo abhorreere nostram opinionem, si per *κατὰ πνεῦμα ἀγιωσύνης* intelligamus sensus et cogitationes meliores de dignitate Messiana quae prae ceteris, cultoribus Christi veris, nominatim Apostolis innotuit et vberius declarata est.

Denique vltimum argumentum stabiliendae sententiae causa, addamus, quod quidem in serie orationis Paullinae inesse arbitramur. Professus erat apostolus in antegressis, sibi demandatam esse prouinciam tradendi doctrinam euangelii, igitur pergit sic: *ὁ προεπηγγέλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτῆ ἐν γραφαῖς ἀγίαις περὶ τῆ υἱῆ αὐτῆ.* Vix dubitari poterit haec Iudaeorum causa praemitti ab Apostolo, qui opinabantur, doctrinam, quam ipse tradat, nimium abhorreere ab iis, quae in V. T. nominatim de Messia proponantur. Ab hac autem inuidia se se liberare vult auctor epistolae, et hanc ipsam ob causam affirmat, quicquid doceat de Messia, omnino consentire cum oraculis V. T. Iudaeos vero pro-

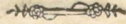
propterea tantum de veritate religionis christianae dubitare, quia in Messia solummodo splendorem externum quaevisissent, et talem maxime expectavissent, qui esset γενόμενος ἐν σπέρματι Δαβὶδ h. e. rex Iudaeorum insignis opibusque pollens. Sed rectius et melius, affirmat porro, sentire de eo posse ac debere Apostolos et Christianos divinitus edoctos, quibus post resurrectionem eius dignitas Messiana melius nota facta fuisset. Quae cum ita sint, tanto magis sperat fore versu quinto, vt sibi tanquam divinitus edocto fidem habeant: δι' οὗ inquit, ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν. Profecto non satis intelligo, quomodo descriptionem humanae et div. naturae Christi orationi inferere potuisset ei, in qua div. legationem suam nuncupare, fidemque sibi apud Romanos conciliare studebat. Nonne convenientius eius cogitatorum seriei esset, assumere, per κατὰ σάρκα indicari eos, qui praeconceptis opinionibus de Messia, eius religioni minus fidem haberent, per κατὰ πνεῦμα ἀγνοῶσ. autem intelligendos esse omnes, et ideirco Apostolum ipsum, quibus post reditum Christi in vitam occasio et facultas data sit de Messia eiusque religione rectius indicandi, et ideirco etiam aliis eam tradendi latiusque propagandi. — Denique notatu dignum videtur et hoc: Apostolum in sequentibus, per maximam fere partem epistolae diversam plane conditionem eorum commemorare qui sint vere Christiani et eorum, qui sint adhuc alieni a Christo. Hinc, inde iam a commate duodevicesimo vsque ad capitis primi finem, incipit docere: gentiles ante Christi vitam degisse nefariam sed simul quoque miserrimam. Illud ipsum adeo de Iudaeis inde a capite II. affirmare non dubitat, quippe qui vitiorum contagione, legum ceremonialium mole, superstitione et vana meritorum suorum spe freti, a felicitatis meta longissime aberrarint. Quare a principio capitis octavi videtur redire ad id, a quo exierat et concludere sic:

fic:

fic: οὐδεν ἄρα κατάκριμα τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, μὴ
κατὰ σάρκα περιπατήσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα,
porro versu quinto: οἱ κατὰ σάρκα ὄντες, τὰ τῆς
σαρκὸς Φρονῶσιν, οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα, τὰ τῷ πνεύ-
ματος. — τὸ Φρόνημα τῆς σαρκὸς, θάνατος, τὸ
δὲ Φρόνημα τῷ πνεύματος, ζωὴ καὶ εἰρήνη, tandem
inprimis versu decimo quarto: ὅσοι πνεύματι Θεῷ ἄγον-
ται, οὗτοι εἰσιν υἱοὶ Θεῷ. Ex his, similibusque locutio-
nibus videtur patere: Apostolum per τοὺς κατὰ σάρκα
intelligere omnes eos, qui peruerse de Christo sentiant;
per τὸς κατὰ πνεῦμα αὐτῶν autem meliores illos Chri-
stianorum sensus et iudicia in rebus ad religionem perti-
nentibus, innuere. Praesertim verba vers. 14. ὅσοι
πνεύματι Θεῷ ἄγονται, οὗτοι υἱοὶ Θεῷ, τέκνα Θεῷ,
vel κληρονόμοι εἰσιν, luculenter demonstrant, Aposto-
lum contra peruersas Iudaeorum de Messia opiniones
disputare, siquidem illi ius hereditatis et fauorem peculia-
rem Dei erga se semper in ore habere et iactare solebant.
Ceterum et in reliquis Pauli epistolis semper eandem in-
culcat sententiam, Christianos in religione non tam exter-
nam speciem et splendorem, quam momenta potius maiora
illa, quae diuinam eius originem nuncupent, perpendere
et magni aestimare debere.

Sed iam nolo Lectores, si quos forte nanciscar bene-
volos, coaceruandis argumentis pro sententia mea, diu-
tius detinere, ne fortasse consilii mei, quod tantummodo
in tentamine versari debebat, plane inmemor esse videar:
Sed nec Lectores hunc meum laborem tentaminis nomen
prae se ferre tantum, velim obliuiscantur. Quare si futuri
sint, qui hanc loci nostri explicandi rationem duriorum
nec omnibus numeris absolutam vocitauerint, illi memi-
nerint quaeso, me hanc viam sine duce et antesignano
ingressum esse: tanto minus expectandum erat vt in se-
mita saltem mihi noua, nescio an alii? quaeuis impedi-
menta

menta vno labore et quasi impetu remouerem; praefertim, cum muneris mei, quo iam fungor, talis ratio fit, vt eiusmodi laboribus tempus non aliud impendere possim, quam quod plerumque vacationi dari solet. Si tamen *Viri Doctissimi* quibus dicaui hunc laborem, non plane indignum iudicent qui sub examen vocetur, et conatum ipsum doctissimo iudicio sustentare velint, profecto facient quod maxime in votis habeo, et quod grata mente lubenter praedicabo.

AB 728576

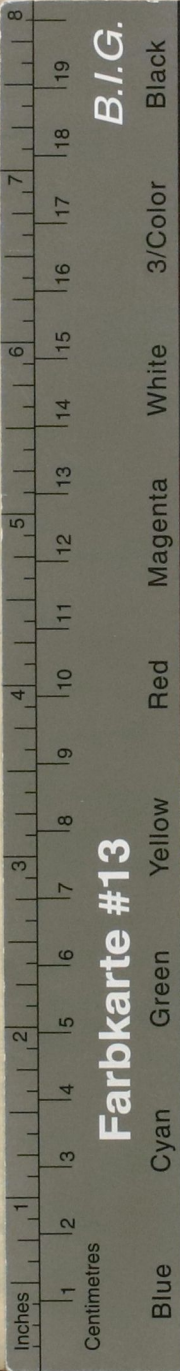
ULB Halle 3
004 053 605

VD 18

128576

Farbkarte #13

B.I.G.

INTERPRETATIONIS

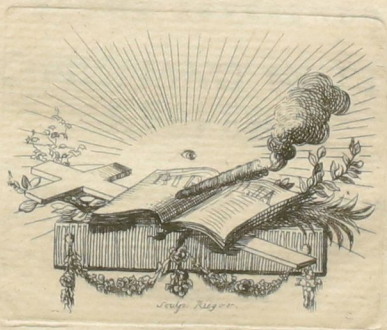
ROM. I. Vs. 3. 4.

NOVVM TENTAMEN

PROPONIT

M. CHRISTIANVS SAMVEL RÜGERVS

AD AEDEM S. MICHAELIS QVAE CIZAE EST DIAC.

LIPSIAE,
LITTERIS SOMMERIANIS
CICIOCCXC.